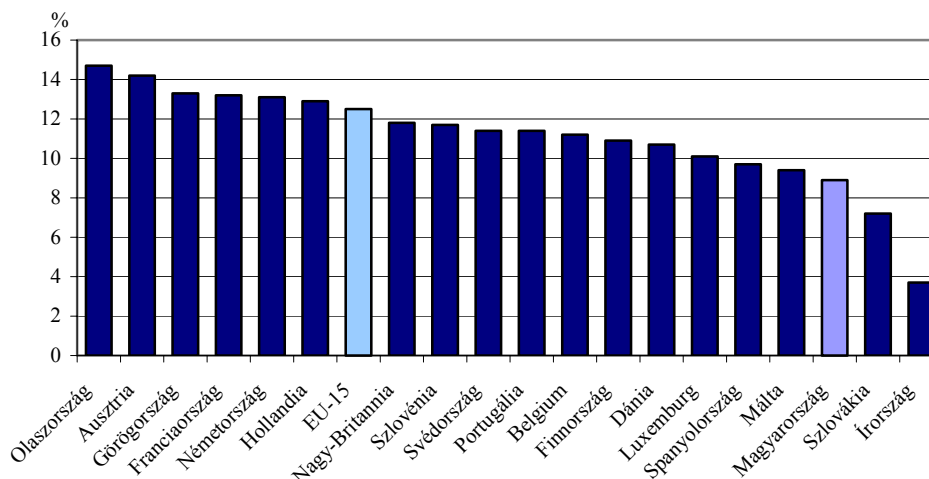

Az európai nyugdíjhelyzet

A 2001. évi adatok szerint az Európai Unió 15 akkori tagállamában átlagosan a GDP 12,5%-át fordították nyugdíjakra, ami az elmúlt nyolc év legalacsonyabb aránya volt. Olaszországban tették ki a GDP legnagyobb hányadát a nyugdíj jellegű kiadások, 14,7%-ot, de szintén magas volt az arány Ausztriában (14,2%), Görögországban (13,3%), Franciaországban (13,2%) és Németországban (13,1%). Írországban¹ ugyanakkor a GDP mindössze 3,7%-át költötték nyugdíjakra. Alacsony volt még a ráta Szlovákiában (7,2%), Magyarországon (8,9%), Máltán (9,4%) és Spanyolországban (9,7%). Ha nemcsak a nyugdíjak, hanem az összes társadalmi juttatás GDP-hez viszonyított arányát nézzük, akkor Svédországban (31,3%), Franciaországban, Németországban és Dániában a legnagyobb ez a hányad.

Nyugdíjakra fordított kiadások a GDP százalékában, 2001

1993 és 2001 között a nyugdíjakra fordított kiadások GDP-hez viszonyított aránya 0,4 százalékponttal csökkent az EU akkori 15 tagállamának átlagában. Ez a tendencia a tagállamok többségében érvényesült, legjelentősebb (2 százalékpont feletti) mértékben Hollandiában, Luxemburgban és Finnországban. Ugyanakkor a nyugdíj jellegű kiadások a GDP százalékában számottevően nőttek Görögországban (2 százalékponttal) és Portugáliában (1,8 százalékponttal). Négy olyan újonnan csatlakozott országban, melyekre rendelkezésre állnak adatok, a 2001-et megelőző pár évben nem történt számottevő változás az arányban: Szlovákiában 1995-höz viszonyítva egytized, Szlovéniában 1997-hez képest kéttized százalékponttal nőtt a nyugdíjkiadások GDP-hez mért aránya. Magyarországon és Máltán valamivel nagyobb volt az ingadozás. Nálunk 1999 és 2001 között először négytized százalékponttal csökkent, majd kéttized százalékponttal nőtt a hányad, Máltán ugyanezen időszakban a háromtized százalékpontos csökkenést héttized százalékpontos növekedés követte.

¹ Írországban a magánszektorban alkalmazásban állók ágazati nyugdíjrendszerére nincs adat, a közölt nyugdíjkiadások alacsony arányában ez is közrejátszik, de a hiányzó adatokkal együtt is valószínűleg a legalacsonyabb lenne.

Az 1993 és 1997 közötti időszakban az EU-15 nyugdíjra fordított kiadásai a GDP 12,9%-a körül stabilizálódtak, Belgiumban azonban reálértéken csökkentek, míg Dániában és Portugáliában több mint 6%-kal nőttek. Emiatt Dániában a kiadások GDP-hez viszonyított aránya több mint egy százalékponttal nőtt.

1997 és 2001 között az EU-15 nyugdíjkiadásai a GDP 12,9%-ról 12,5%-ra csökkentek. A tagállamok többségében szintén csökkent a ráta, ez alól Görögország és Portugália jelentett kivételt, ahol reálértéken a kiadások összege évente átlagosan 7,6, illetve 6,6%-kal emelkedett. A megelőző ötéves periódushoz képest a nyugdíjkiadások növekedési üteme Dániában, Olaszországban és Luxemburgban visszaesett, míg Görögországban és Írországban jelentősen erősödött.

A nyugdíjkiadások GDP-hez viszonyított aránya országonként eltérő, de a kiadások alakulása csak részben függ a gazdasági fejlődéstől. Ezen túl a vizsgált mutató képet adhat a népesség korösszetételének változásáról vagy egy esetleges nyugdíjreformról. Portugáliában és Görögországban számottevően nőtt a nyugdíjkiadások GDP-hez mért aránya, melyet nem a GDP okozott. Ugyan az európai átlagot meghaladó mértékű GDP-növekedést regisztráltak, viszont ezekben az országokban (Spanyolországgal együtt) öregedett a leggyorsabban a népesség 1993 és 2001 között, aminek következtében nőtt a nyugdíjra jogosultak száma. Azon országok többségében (Írország, Luxemburg, Hollandia, Finnország), melyekben csökkent a nyugdíjkiadások aránya a GDP százalékában, a nagymértékű gazdasági fejlődés volt az ok. Svédországban és Belgiumban is számottevően csökkent a kiadások GDP-hez viszonyított aránya, hiszen a két országban volt a legalacsonyabb a nyugdíjkiadások növekedési üteme (0,8 és 0,3% reálértéken), viszont az európai átlag körüli volt a gazdasági növekedés. Svédországban a 65 éves és idősebb népesség össznépességen belüli aránya 1993 és 2001 között csökkent. Belgiumban a kerkedvezményes, az özvegyi és a rokkantsági nyugdíjak reálértéken gyakorlatilag nem változtak, az árakhoz kötött nyugdíjkorrekciónak és az 1997. évi nyugdíjreformnak köszönhetően.

A nyugdíjkiadások gazdasági fejlődéssel összefüggő elemzésén túl szükséges a nyugdíjak szociális ellátó rendszerben betöltött szerepéről is szólni. A nyugdíjak minden egyes országban a társadalmi juttatások meghatározó hányadát adják. Legmagasabb – 51% feletti – az arányuk Olaszországban, Portugáliában, Máltán és Ausztriában, a legalacsonyabb Írországban (26,4%), Svédországban (37,2%) és Dániában (37,4%), de többek között Magyarországon (45,8%) is elmaradt az EU-15 átlagától (47,5%).

2001-ben valamennyi vizsgált országban az öregségi nyugdíjak tették ki a nyugdíjkiadások legjelentősebb részét. Ez különösen igaz az Nagy-Britanniára, Németországra és Franciaországra, ahol a 80%-ot is meghaladta arányuk. Szlovákiában még ennél is magasabb volt a hányad, 87,1%. A sor másik végén Írország állt 45,4%-kal. Az özvegyi nyugdíjakra fordított kiadások aránya Belgiumban, Írországban, Ausztriában és Máltán volt a legmagasabb, 20% körüli, míg Dániának gyakorlatilag nem volt ilyen jogcímen kiadása. A rokkantsági nyugdíjakra fordított kiadások aránya az EU-15 átlagában 9,6% volt 2001-ben, a tagállamok közül Hollandiában, Portugáliában, Finnországban, Luxemburgban és Svédországban volt a legmagasabb, körülbelül 20%. Ezzel szemben Görögország, Franciaország és Olaszország összes nyugdíjkiadásainak kevesebb mint 7%-át fizette ki ilyen jogcímen. Magyarországon még ennél is kisebb, kevesebb mint 3% volt ennek a hányada. Ezen mutatók egyik magyarázata lehet a jogosultságra vonatkozó eltérő szabályozás. A kerkedvezményes nyugdíjakra fordított kiadások aránya az EU-15 4,8%-os átlagát jóval meghaladó – több mint 20% – volt Dániában, Görögországban és Szlovéniában. Ugyanakkor az Nagy-Britannia egyáltalán nem allokált forrást ilyen kedvezményre.

A nyugdíjkiadások megoszlása jogosultság szerint, 2001

(%)

Ország	Öregségi nyugdíj	Özvegyi nyugdíj	Rokkantsági nyugdíj	Korkedvezményes nyugdíj
EU-15	76,2	9,4	9,6	4,8
Ausztria	60,9	19,1	7,2	12,9
Belgium	64,6	20,1	10,6	4,7
Dánia	63,5	0,0	15,1	21,4
Finnország	61,4	8,7	18,6	11,3
Franciaország	79,5	11,7	6,4	2,4
Görögország	64,9	6,2	6,4	22,5
Hollandia	61,8	11,2	21,4	5,6
Írország	45,4	21,2	15,7	17,8
Luxemburg	73,8	5,7	18,4	2,1
Nagy-Britannia	81,0	7,7	11,3	0,0
Németország	79,6	2,9	8,1	9,4
Olaszország	76,1	17,7	5,7	17,8
Portugália	66,8	11,9	20,0	1,2
Spanyolország	76,9	5,6	12,3	5,2
Svédország	75,9	5,8	18,0	0,3
Magyarország	75,6	3,2	2,8	18,4
Málta	68,7	19,7	9,0	2,5
Szlovákia	87,1	2,2	9,7	1,0
Szlovénia	65,6	3,0	9,3	22,0